

Ainevaldkond „Sotsiaalsained“

1. Üldalused

1.1 Sotsiaalvaldkondlik pädevus

Sotsiaalsainete õpetamise kaudu taotletakse, et põhikooli lõpuks õpilane:

- 1) mõistab ühiskonnas toimuvate muutuste põhjusi ja tagajärgi;
- 2) valdab adekvaatset minapilti, oskab analüüsida oma võimalusi ja kavandab neist lähtuvalt tulevikuplaane;
- 3) tunneb ning austab demokraatiat ja inimõigusi, teab kodanikuõigusi ja -kohustusi, järgib üldtunnustatud käitumisreegleid ning on seaduskuulekas;
- 4) huvitub iseenda, oma kogukonna, rahva ja maailma arengust, kujundab oma arvamust ning mõistab oma võimalusi olla aktiivne ja vastutustundlik kodanik;
- 5) tunneb lihtsamaid uurimismeetodeid ja kasutab neist mõnda õppes;
- 6) teadvustab kultuurilist eripära ning suhtub lugupidavalt individuaalsetesse, kultuurilistesse ja maailmavaatelistesse erinevustesse juhul, kui need pole inimväärikust alandavad;
- 7) käitub üldtunnustatud sotsiaalsete normide ja suhtlemistavade järgi, mis aitavad toime tulla eakaaslaste hulgas, perekonnas, kogukonnas ning ühiskonnas, väärtustades neid;
- 8) on omandanud teadmisi ja oskusi enesekontrolli, enesekasvatuse, oma võimete arendamise, tervist tugevdava käitumise ja tervisliku eluviisi kohta ning suhtub positiivselt endasse ja teistesse;
- 9) hindab vabadust, inimväärikust, võrdõiguslikkust, ausust, hoolivust, sallivust, vastutustunnet, õiglust ja isamaalisust ning tunneb austust enda, teiste inimeste ja keskkonna vastu.

1.2. Ainevaldkonna ja õppeainete kirjeldus

Sotsiaalsainetes käsitletakse inimese ja ühiskonna toimimist minevikus ning tänapäeval. Õpilastes kujundatakse oskusi näha ühiskonna arengus põhjuse-tagajärje seoseid ning teha teadlikke valikuid, lähtudes ühiskonnas kehtivatest väärtustest ja moraalinormidest. Õppe vältel kujundatakse õpilaste tahet toimida kõlbelise ja vastutustundliku ühiskonnaliikme ning isiksusena.

Ajalugu õppides omandavad õpilased kultuuriruumis orienteerumiseks vajalikke teadmisi oma kodukoha ja maailma minevikust ning kultuuripärandist. Õpilasi suunatakse teadvustama, analüüsima ja kriitiliselt hindama ning tõlgendama minevikus aset leidnud sündmusi ja protsesse, nende omavahelisi seoseid tänapäevaga ning ajaloosündmuste erineva tõlgendamise põhjusi. Ajalooõpetus aitab teistes õppeainetes mõista minevikus toimunud sündmusi.

Inimeseõpetus lõimib õppesisu kõigis kooliastmes, toetades õpilase toimetulekut eakaaslaste hulgas, peres, kogukonnas ja ühiskonnas ning aitab õpilasel kujuneda sotsiaalselt küpseks ja teovõimeliseks isiksuseks.

Inimeseõpetuse üldeesmärk on aidata kaasa õpilase sotsiaalsete- ja toimetulekuoskuste arengule, mille elluviimiseks kujundatakse õpilases terviklikku isiksust, sotsiaalset kompetentsust, terviseteadlikkust ja ausust, hoolivust, vastutustunnet ning õiglust.

Inimeseõpetuse kaudu kujundatakse esmased teadmised ja hoiakud soolise võrdsuse osas.

Ühiskonnaõpetuses omandavad õpilased teadmised, oskused ja hoiakud ühiskonnas toimimiseks ning vastutustundlike otsuste tegemiseks. Õppeaine üldeesmärk on luua eeldused kodanikuidentiteedi ja ühiskonna sidususe tugevnemiseks ning aktiivse kodaniku kujunemiseks.

Kõik sotsiaalvaldkonna ained on toeks, et õpilasel areneks suutlikkus analüüsida oma käitumist ja selle tagajärgi, sobival viisil väljendada oma tundeid, aktseptida ja arvestada inimeste erinevusi, ennast kehtestada, seista vastu ebaõiglusele, mis ei kahjusta enda ega teiste huve ega vajadusi. Õpitakse tundma ning järgima ühiskondlikke väärtusi, norme ja reegleid. Omandatakse teadmisi, oskusi ja hoiakuid sotsiaalselt aktsepsitud käitumisest ning inimeste vastastikustest suhetest, mis aitavad kaasa kohanemisele ja toimetulekule perekonnas, eakaaslaste hulgas, kogukonnas ning ühiskonnas.

Sotsiaalainete kaudu kujundatakse alus maailmavaateline mitmekesisusega arvestamiseks ning valmisolek dialogiks erineva maailmavaate esindajatega ning aidata kaasa soolise võrdõiguslikkuse edendamisele.

Valdkonnasisese lõiminguga taotletakse, et õpilane areneks terviklikuks isiksuseks, kes suhtub endasse ja teistesse positiivselt, arvestades kaasinimesi, lähtub oma tegevuses üldinimlikest väärtustest ning näeb ja mõistab ühiskonnas toimuvat. Tähtis on koostööoskus ja töötamine rühmas ning, et õpilasel on tõhusad oskused ja valmidus ühiskonnaellu sekkuda ning selles osaleda.

1.3. Üldpädevuste kujundamine

Kultuuri ja väärtuspädevus	
Positiivne hoiak kõige ümbritseva suhtes. Huvi sotsiaalteaduste vastu. Jätkusuutlik ja vastutustundlik eluviis. Väärtustab seotust teiste inimestega ühiskonnaga, teiste maade ja rahvaste kultuuriga. Väärtustab loomingut ja ilumeelt. Teadvustab oma väärtushinnanguid. Väärtustab seotust nüüdiskultuuri sündmustega. Lugupidav suhtumine erinevatesse maailmavaadetes.	<ul style="list-style-type: none"> • Ainealased projektipäevad • Aktused • Hõimupäevad • Külalisesinejad • Teatrikülastused • Õppekäigud ja matkad
Sotsiaalne ja kodanikupädevus	
Oskus seista vastu normide rikkumisele. Teiste heaoluga arvestamine. Erinevast soost inimeste võrdne kohtlemine. Õpib toimima aktiivse, teadliku, abivalmis kodanikuna. Toetab ühiskonna demokraatlikku arenguga. Õpib tegema koostööd teiste inimestega. Aktsepteerib inimeste erinevusi. Kujuneb oskus analüüsida oma motiveeritust. Analüüsib edasise õppimise vajadusi.	<ul style="list-style-type: none"> • Õppekäigud • Osalemine olümpiaadidel, võistlustel, konkurssidel • Projektid • Aktiivõppemeetodi • Riiklikud tähtpäevad • Hõimupäevad • KEAT loengud • Külaskäik Riigikogusse • Muuseumide külastamine • Meedia jälgimine

Suhtluspädevus	
<p>Suutlikkus ennast selgelt ja asjakohaselt väljendada.</p> <p>Loeb ja mõistab teabe- ja tarbetekste.</p> <p>Loeb ilukirjandust.</p> <p>Kirjutab eri liike tekste, kasutades sobivat stiili, korrektset viitamist.</p> <p>Väärtustab õigekeelsust ja väljendusrikast keelt.</p> <p>Õpib leitud teavet analüüsima.</p> <p>Kujuneb oskus oma seisukohti esitada ja põhjendada.</p> <p>Õpib väärtustama kokkuleppel põhinevat suhtlemisviisi.</p> <p>Jälgib viisakusreegleid.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Liikumistest teavitamine • Rühmatöö • Aktiivõppemeetodid • Referaat • Loovtöö • Uurimistöö • Loovtööde vormistus ja esitus • Õppereisid • Matkad • Päevasündmuste jälgimine meedias
Enesemääratluspädevus	
<p>Õpib hindama oma nõrku ja tugevaid külgi.</p> <p>Positiivne suhtumine endasse ja teistesse.</p> <p>Tervislik eluviis.</p> <p>Minapildi loomine.</p> <p>Enesekasvatusega tegelemine.</p> <p>Ohutusnõuete täitmine.</p> <p>Kooli kodukorrast kinnipidamine.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Loovtöö • Rühma- ja paaristöö • Olümpiaadid, konkursid • Karjäärinõustamine • Liiklusõpetus • TEK projektid • Evakuatsiooniõppused • Tugisüsteemid ja tugispetsialistide abi vastavalt vajadusele • Kodanikupäeva tähistamine
Õpipädevus	
<p>Suutlikkus organiseerida õpikeskkonda.</p> <p>Hangib õppimiseks vajalikku teavet ja vahendeid.</p> <p>Eneseanalüüsi oskus.</p> <p>Probleemide lahendamisoskus.</p> <p>Uurimuslik õpe.</p> <p>Õpib sõnastama probleeme ja uurimisküsimusi.</p> <p>Õpib koostama kokkuvõtteid.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Aktiivõppemeetodid • Järeleaitamistunnid • Tugisüsteemid • KEAT loengud • Liikluskasvatus • Õppekäigud, ekskursioonid • Erinevad õppevormide kasutamine • Õpimapi koostamine
Matemaatika- ja loodusteadustealane pädevus	
<p>Õpib eristama sotsiaalteadusi loodusteadustest.</p> <p>Õpib kasutama matemaatilisi sümboleid ja termineid.</p> <p>Seostab arviliselt näitajaid lahendatava probleemiga.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Uurimustöö – tabelid, arvude võrdlemine • Õpitu rakendamine igapäevaelus • Projektipäevad
Tehnoloogiapädevus	
<p>Õpib mõistma tehnoloogia mõju ühiskonnale.</p> <p>Õpib kasutama uusi tehnoloogilisi abivahendeid õpiülesannete lahendamisel.</p> <p>Õpib tegema tõenduspõhiseid otsuseid.</p> <p>Õpib kasutama uusi tehnoloogiaid eesmärgipäraselt.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Tehniliste vahendite kasutamine • Teabe otsimine

Ettevõtlikkuspädevus	
Õpib nägema probleeme. Õpib genereerima ideid ja neid ellu viima. Algatusvõime ja vastutustunne. Koostöö eesmärkide saavutamiseks. Arukate riskide võtmine. Kujuneb suutlikkus korraldada ühistegevusi. Kujuneb suutlikkus reageerida paindlikult muutustele.	<ul style="list-style-type: none"> • Ürituste organiseerimine • Kodanikupäev • Konkursid • Loovtöö
Digipädevus	
Suutlikkus kasutada digitehnoloogiat. Info otsimine, kasutamine, säilitamine. Oskus suhelda digikeskkondades. Teadlikkus digikeskkonna ohtudest. Oskus kaitsta oma privaatsust, isikuandmeid.	<ul style="list-style-type: none"> • Teabe otsimine, kogumine ja esitamine. • Referaadi koostamine. • ID-kaardi kasutamine. • Sugupuu koostamiseks sobivate keskkondade kasutamine. • Esitluse koostamine, piltide lisamine. • Kontuurkaardi täitmine. • Kokkulepitud formaatides materjalide loomine, vormindamine, salvestamine. • Kodanikuaktiivsuse väljendamise võimaluste teadlikustamine. • E-teenuste kasutamise oskus.

1.4. Ainevaldkonna lõiming teiste ainevaldkondadega

Aine	Sotsiaaalained (inimeseõpetus, ajalugu, ühiskonnaõpetus)
Ainevaldkond	
Eesti keel ja kirjandus	<ul style="list-style-type: none"> • Funktsionaalne lugemine • Hea eneseväljendusoskus kirjalikult ja suuliselt • Arutlus- ja kuulamisoskus • Õigekeelsusreeglite järgimine • Teksti kriitiline analüüs • Tööde vormistamine, esitus
Võõrkeeled	<ul style="list-style-type: none"> • Kirjalik ja suuline väljendusoskus • Võõrkeelsete nimede hääldamine • Võõrkeelsed mõisted • Teabe tõlkimine • Teksti analüüs
Matemaatika	<ul style="list-style-type: none"> • Ajaarvamine • Positiivsed ja negatiivsed arvud • Arvandmete esitlemine, tõlgendamine, põhjendamine, tõestamine • Ressursside (aeg, raha) planeerimine • Matemaatiline kirjaoskus
Loodusained: <ul style="list-style-type: none"> • Geograafia • Loodusõpetus • Bioloogia • Füüsika • Keemia 	<ul style="list-style-type: none"> • Urimisoskus • Looduskeskkond • Säätlik tarbimine • Keskkonna probleemide märkamine ja jätkusuutliku eluviisi väärtustamine • Kaartide kasutamine • Rahvastikuprotsessid • Kaartide kasutamine, geograafilise asendi mõju

	<ul style="list-style-type: none"> • Üleilmastumine • Globaalprobleemid • Euroopa Liit
Kunstiained: <ul style="list-style-type: none"> • Kunst • Muusika 	<ul style="list-style-type: none"> • Esteetiline areng • Rahvuskultuur • Maailmarahvaste kultuur • Eneseteostus • Kunstivoolud, muusikastiilid • Plakatite, reklaamide tegemine • Eesti hümn
Tehnoloogia: <ul style="list-style-type: none"> • Tööõpetus • Käsitöö- ja kodundus • Tehnoloogia-õpetus 	<ul style="list-style-type: none"> • Kasutada tehnilisi vahendeid säästlikult ja sihipäraselt • Ohutusnõuete jälgimine • Tööturg, kutsesuunitlus, karjääri planeerimine • Ametid ja elukutsed erinevates ühiskondades • Tehnika ja tootmise areng ühiskonnas
Kehaline kasvatus	<ul style="list-style-type: none"> • Tervislik eluviis • Arendada sallivat suhtumist kaaslastesse
Informaatika	<ul style="list-style-type: none"> • Interneti kui infoallika olulisus ja leitud materjalide kriitiline hindamine • Erinevate teksti-, video- ja pildiarhiivide kasutamine • Leitud teabe talletamine ja süstematiseerimine • Internetis leiduvate ohtude teadvustamine • Kirjalike tööde vormistamise põhimõtted • E-riik

1.5. Läbivate teemade rakendamise võimalusi

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine. Aidatakse õpilasel kujuneda isiksuseks, kes on valmis õppima kogu elu, täitma erinevaid rolle muutuvast õpi-, elu- ja töökeskkonnas ning kujundama oma elu teadlike otsuste kaudu, et teha mõistlikke kutsevalikuid.

Keskkond ja jätkusuutlik areng. Aidatakse õpilasel kujuneda sotsiaalselt aktiivseks, vastutustundlikuks ja keskkonnateadlikuks inimeseks, kes püüab leida lahendusi keskkonna- ja inimarengu küsimustele, pidades silmas nende jätkusuutlikkust.

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus. Toetatakse õpilase kujunemist kogukonna- ja ühiskonnaliikmeks, kes mõistab ühiskonna toimimise põhimõtteid ja mehhanisme, toetub oma tegevuses riigi kultuuritraditsioonidele ja arengusuundadele ning osaleb poliitiliste ja majandusotsuste tegemises.

Kultuuriline identiteet. Arendatakse õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks, kes mõistab kultuuri osa inimeste mõtte- ja käitumistaadi kujundajana ja kultuuride muutumist ajaloo vältel ning kellel on ettekujutus kultuuride mitmekesisusest ja kultuuriga määratud elupraktika eripärast nii ühiskonna ja terviku tasandil (rahvuskultuur) kui ka ühiskonna sees ja kes on kultuuriliselt salliv ning koostööaldis.

Teabekeskond. Toetatakse õpilase kujunemist infoteadlikuks inimeseks, kes tajub ja teadvustab ümbritsevat infokeskkonda ning suudab seda kriitiliselt analüüsida.

Tehnoloogia ja innovatsioon. Aidatakse õpilase kujuneda uuendusaltiks ja tänapäevaseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks.

Tervis ja ohutus. Toetatakse õpilase kasvamist vaimselt, emotsionaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes on võimeline kujundama tervet keskkonda.

Väärtused ja kõlblus. Arendatakse õpilase kujunemist inimeseks, kes tunneb nüüdisajal rahvusvaheliselt üldtunnustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, järgib neid koolis ja väljaspool kooli, ei jää ükskõikseks, kui neid eiratakse, ning sekkub vajaduse korral oma võimaluste piires.

1.6. Hindamise alused

Hindamise põhiülesanne on toetada õpilase arengut. Hindamisel arvestatakse taotletavaid õpitulemusi ning õpilase individuaalset arengut. Hindamisel lähtutakse põhikooli riikliku õppekava üldosa sätetest.

Hoiakute ja väärtuste kohta (nt huvi tundmine, tähtsuse mõistmine, väärtustamine, vajaduste arvestamine, reeglite järgimine) antakse tagasisidet.

Õpitulemusi hinnatakse sõnaliste hinnangute ja numbriliste hinnetega. Õpilane teab, mida ja millal hinnatakse, mis hindamisvahendeid kasutatakse ning mis on hindamise kriteeriumid.

Kirjalikke ülesandeid hinnates arvestatakse eelkõige töö sisu, kuid parandatakse ka õige kirjavead, mida hindamisel ei arvestata.

Inimeseõpetus

Hinnatakse konkreetsete õpitulemuste saavutatust, toetatakse õppija arengut ning pakutakse võimalusi enesehindamiseks. Väärtuste ja hoiakute hindamisel kasutatakse kujundavat hindamist, seda võimaldavad rollimängud, juhtumianalüüsid ning rühmatöö.

Ajalugu

II kooliaste:

- suuline ja kirjalik küsitlus;
- töö kaartide, allikmaterjali ja piltidega;
- loovtööd ning jutustuse kirjutamist (lühijutu ning kirjelduse puhul hinnatakse ülesehituse loogikat ja terviklikkust, mõistete ning märksõnade sobivust konteksti, stiili ja ainealast õigekirja).

III kooliaste:

- suuline ja kirjalik küsitlus (avatud kui ka etteantud vastusega ülesanded);
- töö kaartide, dokumentide, allikmaterjali ja piltidega;
- referaadi ja uurimistöo koostamine;

- loovtööd ning arutluse kirjutamine (vastavus teemale, ajastu ja teemakohaste faktide tundmine, analüüsi, võrdlemise ja seoste loomise oskus ning isikliku suhtumise väljendamist põhjendatud hinnangute kaudu;
- allikaanalüüs (allikast olulise info leidmine, selle hindamine ja võrdlemine, katkendi põhjal vastamine, kommenteerimine ning usaldusvääruse üle otsustamine).

Ühiskonnaõpetus

II kooliaste:

- arutlusoskust kujundavad ja kontrollivad ülesanded;
- arvamislugu ja juhtumianalüüs;
- dokumendi ja kaardi tundmine;
- avatud ja etteantud vastustega ülesanded;
- mõiste ja selgituse kokkuviiimine;
- teabe tõlkimine teise vormi (graafikust tabelisse vms);
- info leidmine, kasutamine ja rühmitamine.

III kooliaste:

- probleemküsimuste avamine;
- arvamislugu, uurimus ja juhtumianalüüs;
- dokumendi, statistiliste andmete ja karikatuuri analüüs;
- kaardi tundmine;
- avatud ja etteantud vastustega ülesanded: mõiste ja selgituse kokkuviiimine, teabe tõlkimine teise vormi (graafikust tabelisse vms) info rühmitamine;
- praktilised tööd (töö plaanimine, tegemine, tulemuste tõlgendamine, järeldamine, põhjendamine, tulemuste esitamine).